

HACETTEPE ÜNİVERSİTESİ TIP FAKÜLTESİ HALK SAĞLIĞI ANABİLİM DALI TOPLUM İÇİN BİLGİLENDİRME DİZİSİ (2024/2025-24)

YETİ YİTİMİ OLAN BİREYLER İÇİN ULUSLARARASI GÜN 3 ARALIK (2024)

Yeti yitimi, kişinin belirli aktiviteleri gerçekleştirmesini ya da çevresiyle tam olarak etkileşim kurmasını (katılım sınırlamaları) zorlaştıran fiziksel veya zihinsel bir durumdur.¹ Yeti yitimi; demans, körlük veya omurilik yaralanması gibi sağlık durumları ile çevresel ve kişisel faktörlerin etkileşiminden kaynaklanır. Yeti yitimi olan bireylerin cinsiyet, yaş, toplumsal cinsiyet kimliği, cinsel yönelim, din, ırk, etnik köken ve ekonomik durum gibi faktörleri yaşam deneyimlerini ve sağlık ihtiyaçlarını etkiler.²

Tahmini olarak 1,3 milyar insan – dünya genelinde her 6 kişiden 1'i – önemli bir yeti kaybı yaşamaktadır. Yeti yitimi olan bireyler, sağlık eşitsizlikleri nedeniyle genelde daha erken ölmekte, daha kötü sağlık koşulları yaşamakta ve günlük işlevlerinde diğer nüfusa göre daha fazla sınırlamalarla karşılaşmaktadır. Yeti yitimi olan bireyler, olmayanlara kıyasla:³

- 20 yıla kadar daha erken ölebilir,
- Depresyon, astım, diyabet, inme, obezite veya kötü ağız sağlığı gibi birden fazla sağlık sorunu geliştirme riskine 2 kat daha fazla sahip olabilir,
- Erişilemez sağlık tesislerini 6 kata kadar daha büyük bir engel olarak görebilir,
- Ulaşım hizmetlerini erişilemez ve pahalı olduğu için 15 kat daha fazla zorluk yaşayabilir.

Yeti yitimi olan bireyler, şiddet riski açısından çok daha yüksek bir tehdit altındadır:

- Yeti yitimi olan çocuklar, olmayanlara göre neredeyse 4 kat daha fazla şiddet görme riski altındadır.
- Herhangi bir yeti kaybı olan yetişkinler olmayanlara göre 1,5 kat daha fazla şiddete maruz kalma olasılığına sahiptir.
- Zihinsel sağlık sorunları bulunan yetişkinler, şiddet görme riskine neredeyse 4 kat daha fazla maruz kalmaktadır.

Damgalama, ayrımcılık, yeti kaybıyla ilgili bilgisizlik ve yeti yitimi olan bireylere bakım sağlayanlara yönelik sosyal destek eksikliği yeti yitimi olan bireyleri şiddet açısından daha yüksek risk altına sokan faktörler arasında yer almaktadır.⁴

3 Aralık Yeti Yitimi Olan Bireyler İçin Uluslararası Gün, 1992 yılında Birleşmiş Milletler Genel Kurulu'nun 47/3 sayılı kararıyla ilan edilmiştir. Bu özel günün amacı, yeti yitimi olan bireylerin haklarını ve refahını toplumun ve kalkınmanın tüm alanlarında teşvik etmek; yeti yitimi olan bireylerin siyasi, sosyal, ekonomik ve kültürel yaşamın her yönündeki durumlarıyla ilgili farkındalığı artırmak olarak belirlenmiştir.⁴

¹ [Internet] Disability and Health Overview, CDC. <https://www.cdc.gov/ncbddd/disabilityandhealth/disability.html> Erişim Tarihi:25.11.2024

² [Internet] Disability, WHO. <https://www.who.int/news-room/fact-sheets/detail/disability-and-health> Erişim Tarihi:25.11.2024

³ [Internet] Health Inequity, Disability, WHO. https://www.who.int/health-topics/disability#tab=tab_2 Erişim Tarihi:25.11.2024

⁴ [Internet] Background, International Day of Persons with Disabilities, 3 December, UN. <https://www.un.org/en/observances/day-of-persons-with-disabilities/background> Erişim Tarihi:25.11.2024

HACETTEPE ÜNİVERSİTESİ TIP FAKÜLTESİ HALK SAĞLIĞI ANABİLİM DALI TOPLUM İÇİN BİLGİLENDİRME DİZİSİ (2024/2025-24)

Her yıl farklı temalarla kutlanan özel günün bu yılın teması "**Yeti yitimi olan bireylerin liderliğini daha kapsayıcı ve sürdürülebilir bir gelecek için güçlendirmek**" olarak belirlenmiştir. Bu tema, yeti yitimi olan bireylerin herkes için daha kapsayıcı ve sürdürülebilir bir dünya yaratmadaki önemli rolünü kabul etmektedir. Ayrıca, yetki yitimi olan bireylerin hayatlarını etkileyen karar alma süreçlerine katılımının önemine vurgu yapmaktadır. Yeti yitimi olan bireylerin hayatın her alanında liderliğini teşvik etmek, toplumun her yönüne dahil edilmesini sağlamak, karar alma süreçlerine katılımını artırmak, hakları konusunda farkındalık yaratmak, başarılarını kutlamak bu yılki temanın hedefleri arasındadır.⁵

International
Day of
Persons with
Disabilities

3 DECEMBER

⁵ [Internet] 2024 International Day Of Persons With Disabilities (IDPD), Department of Economic and Social Affairs Social Inclusion, UN. <https://social.desa.un.org/issues/disability/events/2024-international-day-persons-with-disabilities#:~:text=3%20December%202024%2C%2010am%2D11am,York%20on%20December%203%2C%202024>. Erişim Tarihi:26.11.2024